Fåglar i Västerbotten

Årg 42 Nr 3 2017

Västerbottens Ornitologiska Förening

Innehåll FiV nummer 3, 2017

3 Gåspennan
Albin Enetjärn

4 En vår och försommar i Sibiriens tajga
Isak Vahlström

21 Inbjudan till extra årsmöte
Jonas Gustafsson

22 Vi minns: Rune Martell
Ritu Andersson

23 Vi minns: Henning Grahn
Leif Bildström

25 Sällan skådat
Niklas Andersson & Albin Enetjärn

28 Dagboksbladet
Christian E-R

30 Skådarprofilen
Vidar Lindroos

Fåglar i Västerbotten

Utgiven av Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF).

Fåglar i Västerbotten är VOF:s medlemstidning och utkommer med 3 nummer + fågelrapporten för landskapet Västerbotten varje år.

Tidningen är beroende av att medlemmarna själva är med och bidrar med artiklar, då allt arbete med tidnignen görs på ideell basis. Tidningen har högt i tak och både artiklar med vetenskaplig liksom med populärjournalistisk prägel är välkomna. Har du en fågelrelaterad artikel på lager? Kontakta någon i redaktionen!

FiV redaktionen

Albin Enetjärn (Ansvarig utgivare, redaktör)
Vittervägen 176, 907 51 Umeå
albinenetjarn@gmail.com
076-1335049

Isak Vahlström (Redaktör)
isak.vahlstrom@gmail.com
073-8052848

Niklas Andersson (Redaktör)
idunarama@gmail.com
070-3886353

VOF:s styrelse 2017

Jonas Gustafsson (Ordförande)
Lundavägen 2, 903 20 Umeå, 070-2544319
vofstyrelsen@gmail.com

Jan Eriksson (Kassör)
Bertil Strömberg (Sekreterare)
Niklas Andersson (Vice ordförande)
Isak Vahlström (Ledamot)
Dag Österlund (Ledamot)
Agnes Eriksson (Ledamot)
Per-Olof Nilsson (Suppleant)
Albin Enetjärn (Suppleant)

VOF

Är en fristående länsförening under Sveriges Ornitologiska Förening. Lokala fågelföreningar finns i Skellefteå och Umeå. VOF arbetar för att främja fågelskydd och fågelstudier i Västerbottens län samt att öka kontakten mellan fågelintresserade i länet. Medlemskap löses genom att sätta in medlemsavgiften på föreningens plusgiro PG 12911-4. Årsavgiften för medlemskap är 200:-. Ungdomar under 18 år betalar 100:-. Ytterligare familjemedlemmar boende på samma adress kostar 35:-/pp (ingen extra tidning). Skriv namn, adress samt syftet med din betalning i meddelandefältet vid plusgirobetalning. Som medlem erhålls tre nummer av tidskriften Fåglar i Västerbotten samt fågelrapporten för landskapet Västerbotten varje år.

Omslag: Framsidan: Rubinnäktergal. Foto: Aron Dynesius
Baksidan: Isak Vahlström. Foto: Aron Dynesius

Gåspennan

Albin Enetjärn

Så är man åter i Umeå efter sommarens strapatser. Min sommar drog igång med rivstart när förra läsårets studier avslutades i början av juni. Efter en kort visit i Björnlandets nationalpark (som bjöd på vandring och övernattning i helt fantastiska skogar) så bar det av söderut till Stora Karlsö, strax utanför Gotlands sydvästra kust, där jag för andra sommaren i rad jobbade som guide under högsommaren. Ett fantastiskt arbete där man både får umgås med trevliga kollegor, träffa många naturintresserade gäster och inte minst får uppleva ett sällsamt myller av fåglar. Vid den famösa ringmärkningen av sillgrissleungar som pågår i månadsskiftet juni/juli förundras man över mängden fåglar; tusentals hanar som ligger på vattnet och ropar på sina ungar och lika många honor som flyger fram och åter från klipphyllorna ut över havet för att visa sin unge hur lätt det är att flyga. Och så ungarna, som titt som tätt singlar ned från klipphyllan mot den steniga stranden nedanför, ivrigt flaxandes med sina små vingstumpar. Därtill smyger hundra- om inte tusentals tordmular kring bland stenarna nere på stranden och måsfåglar av fyra-fem arter övervakar spektaklet uppifrån i hopp om att kunna knipa sig en munsbit. Det är svårt att tänka sig att sillgrisslorna på Stora Karlsö sånär blev utrotade på 1880-talet (20 par kvar 1880), men blev räddade tack vare att ön fredades från jakt. De har sedan dess uppvisat en exceptionell återhämtning. Idag häckar cirka 17 000 par på ön. För de som ännu inte besökt detta Sveriges största fågelberg, tillika naturreservat kan jag varmt rekommendera ett besök. Gärna just i månadsskiftet juni/juli så kan man med lite tur få delta i ringmärkningen av sillgrissleungar, den s.k. "grisslingen". Knappt hann jag komma tillbaka till fastlandet innan det var dags att bege sig till nästa ö. Den här gången var det dock en större sådan, nämligen Grönland. Sommarkursen "Arktiska miljöer" på Umeå universitet erbjöd möjligheten att få vistas två lärarledda veckor på Grönland och utföra ett projektarbete med anknytning till markprocesser. Självklart ägnade jag all vaken tid åt at, aktivt som passivt, leta efter exotiska fåglar, men fågellivet på Grönland visade sig vara av en kärvare karaktär än på Stora Karlsö. Få fåglar av ännu färre arter är en bra sammanfattning, förmodligen för att vi höll till i inlandet nära istäcket och inte fick ta del av alla kustfåglar. Men fina observationer av häckande svartnäbbad islom och ruggande dvärgkanadagås vägde upp för artfattigdomen. Några som däremot inte led någon brist på exotiska arter var Isak Vahlström och Aron Dynesius som tidigare i år spenderade drygt två månader med ringmärkning mitt i Sibiriens tajga. En riktig mastodontartikel därifrån med fantastiska bilder bjuds det på i detta nummer av tidningen! Även här på hemmaplan verkar fåglar göra sig påminda. Få västerbottningar har nog undgått att en vitryggig hackspett sätter köppar i hjulet för Umeå kommun som vill bygga bostäder på Ön i Umeå. Oavsett hur det blir med det projektet till slut så är det kul att fåglar får så mycket plats i media och tillåts vara en del i samhällsdebatten.

Trevlig läsning!

En vår och försommar i Sibiriens tajga

Isak Vahlström

Medan andra drömmer om att åka till Australien, USA, Västindien eller Japan har mitt drömresemål nummer ett varit Sibirien. I år fick jag möjlighet att göra denna resa tillsammans med Aron Dynesius och delta i ringmärkningsverksamhet som bedrivs vid lilla byn Mirnoye i Sibiriens tajga. Mirnoye är beläget på 62:a breddgraden längst den stora Jenisejfloden. Här häckar flera av de arter som man drömmer om under nätrundorna på Stora Fjäderägg och som skulle få svenska artjägare att släppa allt de har i händerna.

Den andra maj möter vi upp Oleg och Sanya Bourski samt hunden Nerka på Krasnoyarsk flygplats. Med dessa kommer vi sedan spendera varje dag fram till 8 juli. Vi tar det flygplan som går en gång i veckan till byn Bor beläget längre nerströms Jenisejfloden, ungefär 60 mil norrut. De är en molnig dag och när vi får syn på marken då vi går in för landning möts vi av ett snötäckt landskap och en frusen Jenisejflod till skillnad från det Krasnoyarsk vi lämnade bakom oss drygt 1,5 timme tidigare där löven redan höll på att slå ut. Bor är en mindre ort vars enda förbindelse med omvärlden är denna flygplats innan Jenisejfloden har hunnit gå upp. Helikoptern som för oss vidare går först dagen efter. Paret Bourski sover hos en bekant i Bor medan jag och Aron bokas in på ett hotell.

På morgonen den 3 maj går vi en liten skådartur i byn, vilket resulterar i både sjungande tallsparvshanne och sibirisk nötväcka. Senare på eftermiddagen åker vi vidare med helikopter tio mil nedströms Jenisejfloden till den lilla byn Mirnoye som också kommer bli vårt hem närmsta tiden. Helikoptern som normalt går till byn Baktha ytterligare 18 km nedströms, har idag fått specialtillstånd att även landa i Mirnoye. Baktha är annars mest känt från dokumentären "Happy people" där tittaren får följa pälsjägare ett år i tajgan. I Baktha finns cirka 50 hushåll. I Mirnoye däremot är endast ett hus bebott året runt. Byn

Vår i Mirnoye. *Foto: Isak Vahlström*

Då isen börjar röra sig kan stora isberg byggas upp längs stränderna. *Foto: Aron Dynesius*

grundades redan 1609 och är alltså äldre än miljonstaden Krasnoyarsk (men ett år yngre än Bakhta). Detta eftersom området koloniserades norrifrån längs Jenisej. Som störst var Mirnoye under tidigt 1900-tal då det bodde cirka 300 personer i byn. Befolkningen som åldrades minskade stadigt och då både skola och affär lades ner accelererade den drastiskt. Den sista året runt boende dog på 60-talet. Jämfört med när byn var som störst är de flesta hus inkluderat både kyrka och affär borta idag. Det som förut användes som skolbyggnad är idag hem åt en ko med kalv samt några hönor. Djuren ägs av det äldre paret Victor och Anja Lunevskij. De flyttade till Mirnoye då det stod tomt och får en liten ekonomisk ersättning av institutionen på universitetet i Moskva vid vilken fågelforskningsverksamheten bedrivs. Detta eftersom det är nödvändigt att någon bor och håller liv i byn för att verksamheten ska vara möjlig att bedriva på ett ställe som detta. Vad gäller mat är de till största delen självförsörjande med fisk, kött och mycket potatis. Deras huvudsakliga inkomst får de, liksom de flesta andra här i trakten, genom att jaga sobel (närbesläktad med vår mård) om vintrarna. Sobelpälsen har länge varit eftertraktad handelsvara även om priset gått ner de senaste åren. Samtidigt som oss anländer även Victor och Anjas dotter med familj, vilka kommer att vistas hela sommaren i byn och hjälpa till på gården. Medan Mirnoye ligger på östra sidan Jenisej och den huvudsakliga ringmärkningsverksamheten bedrivs på västra sidan kommer vi att bo i byn fram till dess att floden blivit isfri och vi kan flytta över.

Då vi anländer på eftermiddagen är det mycket att göra och vi sätts genast i arbete att klyva ved, bära vatten och börja gräva upp det förråd där potatis och konserver är lagrade över vintern. Dessutom sätter vi upp flera nät för att försöka fånga vårflyttande videsparvar och ta fjäder- och kloprover till Lars

Edenius och Adjan de Jong som forskar på arten. Trots att inte mycket tid blir över för skådning och landskapet fortfarande är vintrigt hinner vi se både videsparv, sibirisk järnsparv, tallsparv och brun glada första dagen. Många av de fåglar som hunnit anlända samlas kring de snöfria fläckar som finns runt husen.

Den 4 maj stiger vi upp klockan 6 för att öppna näten och försöka fånga videsparv, vilket resulterar i en fångad individ. Dessutom fångas stenknäck, mindre hackspett och stjärtmes som bifångst. Dagens roligaste obs blir dock en sibirisk rosenfink som rastar i en trädtopp i byn. Under dagen gör isen på Jenisej sin första rörelse. Normalt är att isen gör en eller flera rörelser innan floden går upp. Denna dag rör sig isen i ett enda stort sammanhängande stycke ungefär 50 meter innan den stannar. Vid en första anblick är det inte uppenbart att isen rört sig men att några trästickor på isen plötsligt är längre nedströms i förhållande till stranden och att små isberg har byggts upp längst stranden vittnar om att det faktiskt hänt. På kvällen börjar det snöa rejält, vilket det fortfarande gör morgonen efter och de tidigare bara fläckarna runt hus och på åkermarken blir återigen täckta av snö. En skådartur på morgonen ger tre berglärkor som rastade på Jenisejs is. Berglärka är en art som verkligen karaktäriserar vårsträcket här då den förekommer i höga antal större delen av maj.

Då vi ska stänga näten den 7 maj får vi höra ett intensivt skällande som vi efter en bra stunds spanande kan konstatera att det kommer från en chipmunk som sitter på en hög med brädor. Chipmunken är en slags jordekorre som är vanlig i den här trakten. Skallet är dess revirläte och det får vi höra i timtal de närmaste dagarna. I samband med nätstängningen samma dag fångar vi

Chipmunk. *Foto: Isak Vahlström*

också årets första citronärla. Den vanliga dygnsrytmen medan vi fortfarande bor kvar i byn är att vi stiger upp 4.30 för att öppna näten. Efter nätöppningen kokar vi gröt och äter frukost. Vid 11-tiden stänger vi näten och fikar lite mackor samt grötrester från frukosten. Sedan är det nästan tvång att sova även om vi brukar tjuvskåda också fram till klockan 15 då vi äter middag. En soppa serveras alltid som förrätt till middagen. Ganska ofta Borsjtj, rysk rödbetssoppa. Eftermiddagen brukar vi ägna åt att utföra något arbete exempelvis tillverka nätstolpar av asp,

samla eller klyva ved eller bygga något. Vid 21-tiden äter vi något lättare, exempelvis en omelett.

Natten till den 9 maj är det flera minusgrader och på morgonen är det skare. Från att vi tidigare har varit bundna till byn blir det nu möjligt att gå fritt i skogen. Jag och Aron följer ett skoterspår som går 3,5 km genom tajgan. Skogarna här är en blandning av gran, cembratall, sibirisk lärk och pichtagran (Abies sibirica) samt en stor andel lövträd, framförallt björk men lokalt även mycket asp. Då det fortfarande är runt 40 cm snö i skogen är det betydligt färre fåglar än i byn. Dominerar gör dock blåstjärt, vilkas revir avlöser varandra under sträckan vi går. Även flera nötväckor (ssp. asiatica) hörs. Under eftermiddagen rör sig isen på Jenisej ytterligare 50 meter och dagen efter ytterligare cirka 150 meter.

Under vår vistelse lyckas vi även upptäcka en ny art för Mirnoye. Den 10 maj upptäcker och fotograferar både jag och Aron en grågam oberoende av varandra då den flyger över byn. Strax därefter återfinns den sittande ute på Jenisejs is tillsammans med några havsörnar. Troligen ligger det något dött ute på isen för gamen och flera havsörnar ses på platsen varje dag fram till islossningen några dagar senare. Bland andra ovanligheter vi hittar i byn är ortolansparv som vi inte blir särskilt upphetsade över men sedan visar det sig att det är andra fyndet för Mirnoye. Det första gjordes på 70-talet. Den lilla byn ståtar idag med en artlista på drygt 280 arter.

På eftermiddagen den 11 maj bygger jag och Aron en ny träram runt nergången till potatiskällaren då den gamla håller på att ruttna upp. Vi hör hur Lunevskijs hundar skäller och plötsligt får vi höra tre gevärsskott från Lunevskijs gård. Vi ser hur två från huset springer fram till kanten av den lilla bäckravin som gränsar mot gården varvid vi också springer dit. Det visar sig att Victor just skjutit en björn på andra sidan bäckravinen. Björnen lever fortfarande men ligger på marken. Bredvid står hundarna och skäller på björnen. Efter en stund dör björnen och då Victor kontrollerat att den verkligen är död går även vi fram dit. Normalt jagar de aldrig björn utan skjuter bara oskygga björnar som vågar sig för nära husen för att de inte ska skada kor, människor eller saker. De äter inte heller björn då det enligt gammal sed kommer att leda till fler björnbesök. Detta innebar att vi nu hade säkrat maten för resten av vår vistelse. Det var nämligen helt okej att vi åt björn trots att vi bodde granne med Lunevskijs. Lite knepigt var dock köttet behövde koka i fyra timmar för att vi skulle vara säkra på att det inte innehöll trikiner. Sanya, som skötte i stort sett all matlagning fick med andra ord en hel del att göra.

Den 13 maj river Jenisejfloden. Redan den 12:e blåste det frisk varm sydvind och på kvällen började det regna kraftigt. Vid den här tiden börjar också mängden flyttrörelser öka kraftigt. Längst floden sträcker mängder med stjärtänder, fiskmåsar, tundratrutar, rödvingetrastar, svarthalsade trastar, bergfinkar och större hackspettar. Tillfälliga bakslag i vädret gör att sträckriktningar byts av. Medan flyttrörelserna går mot norr ena dagen kan det nästa dag flytta tusentals trastar, bergfinkar och fiskmåsar söderut igen. I och med att floden går upp börjar även båttrafiken komma igång och redan två dagar senare när det blivit tillräckligt lite drivis kommer årets första varutransport till Mirnoye. En båt lägger till en runt 10 meter från stranden och med hjälp av en kran lastas flera lådor med grejor och mat som Lunevskijs har beställt iland. Vi hjälper sedan till att lasta varorna på en släpvagn dragen av en liten bil som Victor skaffat från Krasnoyarsk soptipp.

Översvämmad skog. *Foto: Aron Dynesius*

Den 18 maj hade så pass mycket drivis försvunnit att det även var möjligt för oss att sjösätta den lilla motorbåt vi använder för transport över Jenisej. Jag, Aron och Oleg kör det första lasset till västra sidan floden under eftermiddagen. Då vi åkt över floden åker vi in längst en å kantad av en videskog, med flera meter höga träd. Plötsligt svänger Oleg in i den översvämmade videskogen och kryssar mellan träden. Det visar sig att vi följer en gammal igenvuxen åfåra och efter ett tags kryssande mellan träd och isflak som fortfarande ligger kvar kommer vi fram till tre små timmerhus på pålar och en bastu. Husen stod på ett högre parti samt på pålar för att klara år med hög vårflod. Nu var vårfloden 8 meter, vilket jag och Aron tyckte var väldigt mycket men tydligen var det istället en ovanligt liten vårflod. Nu var inte floden i närheten av att nå upp till marknivån där husen stod men Oleg berättar att våren 2001 då floden hade varit hög hade den täckt både de cirka 2 meter höga pålarna och hela nedervåningen på huset med vatten. På tillbakavägen röjde vi färdvägen från grenar och träd innan vi körde ytterligare ett båtlass till västra sidan.

Den 20 maj har våren börjat komma rejält. Årets första dvärgsävsparv ses. Antalet berglärkor i byn är närapå tresiffriga antal. Berglärkorna drar till sig mängder med rovfåglar framförallt sparvhökar och blå kärrhökar men även stenfalkar och pilgrimsfalkar. Eftermiddagen ägnar vi åt att samla ved. All ved de eldar här är drivved som samlas från floden. Taktiken är att vi åker uppströms floden en bit, slår in en mäla i en flytande stock. Sedan bogserar vi den tillbaka nedströms. Då vi kommer ikapp ytterligare en stock fäster vi den vid den första och allt eftersom vi åker tillbaka hemåt nedströms floden kan vi addera fler stockar till ekipaget. Då vi kommer tillbaka har vi sex stockar som vi ankrar vid land. Sedan är det bara att vänta på att vårfloden ska sjunka så att stockarna kan kapas upp till ved.

Tereksnäpporna är vanliga här och dessutom ganska oskygga. *Foto: Aron Dynesius*

Den 21 maj flyttar vi över till västra sidan floden där vi bedriver ringmärkning och kommer att bo resten av vår vistelse även om vi regelbundet återbesöker östra sidan. Denna dag krävs ytterligare tre båtlass för att få med oss alla saker och oss själva. Det som är kvar av dagen ägnas åt att installera vattenpumpen, klyva ved samt städa ur huset där vi ska sova då det varit välbesökt av sorkar under vintern.

Den 23 maj är det en solig och varm morgon. Vi åker över till byn för att se vilka nya vårfåglar som kommit under nattens sydostvind. Några sjungande tajgasångare hörs och flera nya vadare har anlänt bland annat sibiriska beckasiner och tereksnäppor. Tereksnäpporna ses ofta sitta i vid vattnet i kanten på videskogen och visar ofta upp sig fint då vi kommer med båten. På tillbakavägen kollar vi några fiskenät vi lagt ut och får en lake och en sik i fångsten. I övrigt är även gädda en art vi fångar mycket av. På kvällen börjar den standardiserade ringmärkningen de bedriver här i den översvämningspräglade videskogen och gränsen mot granskogen. Metoden går ut på att vi sätter upp nät med 50 meters mellanrum. Näten är alltså i ett rutnät där det är 50 meter till närmsta nät i x-led och 50 meter till närmsta nät i y-led. Från klockan 19 dag 1 till klockan 11 dag 2 har vi 20 nät uppe. Under samma tid dag 3 till dag 4 har vi 20 nät uppe angränsande till de första näten och dag 5 till dag 6 har vi ytterligare 20 nät uppe. Dag 11 börjar vi om igen med de första 20 näten. Totalt har vi alltså 60 nät och går runt på en tiodagarsperiod men där vi bara märker 3 nätter. Alla tättingar, utom rariteter som är osannolika att återfånga och björktrastar som är för stora, märks med färgringar möjliga att avläsa i fält. Roligt är att vi fångar många fåglar som är märkta här tidigare år. Första nattens märkning resulterade inte i alltför mycket spännande i mitt och Arons perspektiv utan dominerade gjorde ärtsångare, rödvingetrast och blåhake. Då vi sovit ut följande dag sotar vi skorstenen och reparerar murstocken vid spisen med

Sibirisk trast på den övre bilden och vitgumpad buskskvätta på den nedre. *Foto: Aron Dynesius*

enbart lera. Sedan åker vi över till Mirnoye för att hämta Katya som precis anlänt dit och som kommer att vara med oss resten av perioden. Katya har varit här i Mirnoye varje sommar de senaste 15 åren, från det att hon bara var 14 år själv.

Nästa ringmärkningsnatt mellan den 25 och 26 maj tog jag kvälls- och morgonpasset tillsammans med Oleg och Sanya medan Katya och Aron tog nattpasset. Själv lyckades vi fånga både tajgaflugsnappare och citronärla men jag måste ändå erkänna att jag blev lite avundsjuk på Aron och Katya som fångade årets första två rubinnäktergalar. Detta visade sig dock inte vara någon större katastrof då jag och Aron senare skulle få ansvara för alla nattmärkningar vid senare ringmärkningsperioder där rubinnäktergal skulle visa sig vara den vanligaste fågeln.

På morgonen 30 maj får jag och Aron höra en misstänkt sibirisk trast varvid jag klättrar upp i ett träd i hopp om att få se fågeln utan framgång. Aron som gått en bit bort ropar att han snabbt skymtat något misstänkt varvid jag så snabbt jag kan klättrar ner och springer dit bort. Då jag kommer fram kommer en sibirisk trast plötsligt och landar helt öppet i en björktopp. Lyckan är total då drömarten är sedd. Senare visar sig sibirisk trast vara en mycket vanlig art här och vi hittar flera bon inom studieområdet. Katya tycker vår upphetsning över de sibiriska trastarna är lustig då det är en så vanlig art. Hennes favorittrast är istället björktrast. Samma dag får även jag se min första rubinnäktergal och dessutom årets första busksångare, lundsångare, nordsångare och brunsångare. Vid den här tiden hör vi även tajgabeckasin och sibirisk beckasin som spelar i närheten av husen.

Den 31 maj har plötsligt sommaren kommit. Från att löven var helt obefintliga två dagar tidigare är de nu fullt utslagna. Då jag kokar frukostgröten vid uteelden hörs både rubinnäktergal, nordsångare och busksångare. Efter frukost åker vi över floden till byn som fullständigt invaderats av busksångare. Dessutom ses årets första bruna törnskata och vistelsens enda aftonfalk. På eftermiddagen anländer Lars Edenius och Adjan de Jong som hittat hit från Umeå och kommer att vara med oss

Rubinnäktergal blev den vanligaste fågeln under nattfångsten. *Foto: Aron Dynesius*

de följande två veckorna. I början av juni anländer också Svetna som forskar på tajgagökar och hennes 13-åriga son Andrej. Till skillnad från övriga kan varken Svetna eller Andrej engelska men vid den här tiden har jag och Aron hunnit lära oss enstaka ord på ryska och det är möjligt att komma ganska långt med gester och teaterspelande också. Framförallt Andrej blir dessutom en viktig ryskalärare för oss.

Natten mellan den 2 och 3 juni är det återigen dags att ringmärka och de senaste dagarnas inflöde av nya fåglar skulle visa sig i sammanställningen. Jag och Aron som tog nattpasset fångade 15-20 rubinnäktergalar och dessutom tre sibiriska trastar, en brunsångare, en drillnäktergal och en tereksnäppa. Ljudbilden under natten består av bland annat rubinnäktergal, sibirisk trast, tajgabeckasin och dubbelbeckasin. Oleg, Sanya och Katya tyckte det var skönt att slippa nattpasset men jag och Aron såg inte ansvaret för nattmärkningen som någon förlust då vi dessutom får mycket tid att sova både på eftermiddagen dagen före och på förmiddagen dagen efter.

Den 6 juni ställer jag och Aron klockan på 00.45. Målet är att få höra sjungande guldtrast. Natten innan hade Lars och Adjan fått höra den på en höjd en bit västerut och då vi inte har ringmärkning denna natt men ändå är vana att vara vaken på natten bestämmer vi oss för att göra ett försök. Vi följer den stig som går västerut. Vid en våtmark längst stigen får vi höra årets första träsksångare. Efter att vi lyssnat på den ett tag och ska börja gå vidare upp längst en flack sluttning får vi plötsligt höra guldtrastens karaktäristiska sång. Vi bestämmer oss att försöka gå närmare genom att röra oss uppför sluttningen. Så mycket närmare lyckas vi inte komma. Förmodligen är det en kombination av att lätet som hörs långväga är svårlokaliserat och att trasten flyttar sig några gånger över sitt stora revir. Just som vi ska börja gå tillbaka får vi se en fladdermus som kommer och jagar runt oss, attraherad av de myggor som börjat komma och som vi drar till oss. Vi stannar till och fladdermusen fortsätter flyga fram och tillbaka runt våra huvuden. Snart är de två stycken och ibland flyger de så nära huvudet att vi kan känna vinddraget vid öronen. Fladdermössen höll på så i cirka tio minuter tills vi lämnade dem och började gå tillbaka. Efter frukost blev det en tur över till östra sidan, vilket även den turen resulterade i både träsksångare och sjungande guldtrast. Dessutom sågs både sibirisk gråsnäppa, sibirisk flugsnappare samt glasögonflugsnappare.

Mellan den 8 och 11 juni åkte vi på en expedition längst ån Varlamovka som rinner in i Jenisej mellan Mirnoye och Baktha. I en lång träbåt som vi satte motor på lastade vi alla saker vi behövde och körde uppströms ån. Vi gav oss iväg på eftermiddagen och stannade ungefär 17 kilometer uppströms ån för att sova första natten. Där fanns en koja som används av sobeljägarna om vintrarna. Jägarna lämnar alltid dörren till dessa kojor öppna eftersom björnarna förstör fönstret för att ta sig in annars. Vi fick börja med att städa på platsen då björnar hade stökat ner och spridit ut saker över marken. Följande dag går vi en tur i tajgan. Först går vi över ett område med äldre skog bestående av framförallt lärk, cembratall, gran och pichtagran. Vi kommer sedan fram till en ungskog som uppkommit efter en enorm skogsbrand. Träden är runt sju meter höga och dominerar gör björk men bland dessa står även en del cembratallar och pichtagranar. De enda träd som överlevt skogsbranden är enstaka stora och grovbarkiga lärkar som sticker upp här och var. Tätheten av björk gör att vi inte går länge i detta område utan går istället mot den gamla skogen igen och går genom denna tills

Då vattennivån ändras snabbt i Jenisej gäller det att vara noggrann med hur man ankrar båten. *Foto: Aron Dynesius*

Författaren med full utrustning under en ringmärkningsnatt. Då området översvämmas regelbundet blir det mycket frodigt. *Foto: Aron Dynesius*

Starrsångare. *Foto: Aron Dynesius*

vi kommer fram till några myrar. Här sjunger både dvärgsparv och träsksångare. Den sistnämnda ses på bara ett par meters håll då den rör sig längst marken. På eftermiddagen åker vi vidare uppströms ån ytterligare 27 kilometer där ytterligare en koja finns. Även här är det färska björnspår och vi får börja med att städa allt som björnar dragit ut. I närheten av kojan sjunger bland annat mugimakiflugsnappare, gulbrynad sparv och kungsfågelsångare. Botaniskt sett blir detta också en rolig tur med både blommande norna och långskägg. Då jag inte har med någon bestämningslitteratur för annat än fåglar ses såklart även massor av växter som jag aldrig lyckas artbestämma. Då vi åker tillbaka med båten den 11 juni får vi höra resans första blånäktergal. När vi slutligen kommer tillbaka visar det sig att vattennivån i Jenisej sjunkit rejält sen vi åkte tre dagar tidigare. Det var nu nätt och jämt möjligt att ta sig längst den gamla åfåra som leder fram till husen. Då floden förväntades sjunka ytterligare lastade vi av sakerna vid husen innan vi parkerade båtarna närmare Jenisej, i kanten av en å.

På kvällen den 12 juni börjar nästa ringmärkningsperiod. Blånäktergalarna har nu börjat komma in i fångsten om än inte i särskilt höga antal. Första natten fångar vi dock två stycken. Denna natt hörs även guldtrast sjunga då vi ringmärker. Nästa ringmärkningsnatt skäller hunden Nerka på kvällen varför vi på nätrundorna får med oss nödbloss som vi kan tända om vi stöter på en björn som vi måste skrämma bort. Annars har flyttrörelserna hos de flesta tättingar börjat avta vid den här tiden och vi får lägre fågelantal i näten.

Den 15 juni åker Lars och Adjan hem. Precis innan hinner de få se på årets första starrsångare som fångas i ringmärkningen under morgonen då jag själv ligger och sover efter nattens märkning. Redan dagen efter får även jag se min första starrsångare som sitter och sjunger på en liten myr där det

Brun törnskata på bo. *Foto: Aron Dynesius*

samtidigt sjunger brun-, busk-, träsk- och sävsångare. Bara ett par dagar senare sitter starrsångare och sjunger vid i stort sett varenda liten göl. Vi fångar även flera då vi ringmärker. Jag får även vid den här tiden se min första gråhalsade trast, en art vars bo vi letat mycket efter på östra sidan Jenisej utan resultat men som jag nu hittar sjungande i närheten av där vi bor på västra sidan. Myggen börjar på allvar dyka upp vid den här tiden.

Den 18 till 21 juni gör vi en ny tur längst ån Varlamovka. Denna gång åker vi hela vägen till den bortre kojan redan första kvällen. Längst vägen får vi se en sädgås med tre små ungar. Antalet mygg har ökar rejält sedan vi var här förra gången. Dagarna ägnar vi framförallt åt att leta videsparv, vilket resulterar i att vi provtar en kull och mamman till denna samt en hanne i ett annat revir. Under dagarna är det närmare 30 grader varmt, vilket innebär många bad i ån. Att gå kortärmat eller med shorts är det dock inte tal om då antalet myggor ökat explosionsartat. Då vi åker tillbaka i träbåten igen får vi se två renar på stranden varvid Nerka skäller och hoppar i vattnet för att simma iland och jaga dem. Lite senare då vi åkt en bit nedströms och Nerka är tillbaka i båten börjar hon återigen skälla. Vi hör hur något springer i buskagen på stranden varvid jag ställer mig upp och hinner se en björn innan den snabbt försvinner in i buskarna. Nerka hoppar i vattnet igen men innan hon hunnit simma till land och ta sig upp på strandbanken är björnen redan långt borta.

På kvällen den 22 juni börjar ytterligare en ny ringmärkningsperiod. Denna period ger ännu färre fåglar än den förra. Flera starrsångare fångas nu. Även sibiriska trastar, framförallt kontroller av tidigare märkta fåglar men även några nya. Eftermiddagarna ägnar vi ofta åt att bygga ett nytt dass samt bygga några broar allt eftersom vattennivån i Jenisej sjunker. Då floden sjunker behöver vi flytta båtarna närmare Jenisejs strand och göra broar över de

Tabell 1. Komplett lista över de arter som sågs under vistelsen. Arter som endast sågs på resan till Mirnoye eller resan hem är inte inkluderade. Ankomstdatum är det datum då jag hade första observationen av arten. Arter utan ankomstdatum är antingen stannfåglar eller sågs någon av de två första dagarna. Vissa arter sågs endast under flyttningen.

Art	Ankomstdatum	Art	Ankomstdatum
sångsvan		sibirisk gråsnäppa	06-Maj
sädgås		svartsnäppa	23-Maj
sjöorre	06-Jun	gluttsnäppa	12-Maj
knipa	06-Maj	grönbena	13-Maj
salskrake	14-Maj	dammsnäppa	23-Maj
storskrake	05-Maj	dvärgmås	25-Maj
småskrake	28-Maj	fiskmås	09-Maj
vigg	13-Maj	tundratrut	07-Maj
årta	13-Maj	gråtrut	16-Maj
skedand	06-Maj	fisktärna	01-Jun
bläsand	06-Maj	silvertärna	25-Maj
gräsand		fiskgjuse	09-Maj
stjärtand	06-Maj	grågam	10-Maj
kricka	06-Maj	kungsörn	16-Maj
järpe		blå kärrhök	05-Maj
tjäder		stäpphök	13-Maj
orre		sparvhök	
större turturduva	18-Maj	duvhök	06-Maj
gök	22-Maj	havsörn	05-Maj
tajgagök	23-Maj	brun glada	
trana	16-Maj	fjällvråk	06-Maj
storlom	25-Maj	ormvråk	15-Maj
gråhäger	13-Maj	pärluggla	13-Jun
ljungpipare	14-Maj	jorduggla	10-Maj
fjällpipare	27-Maj	göktyta	13-Maj
större strandpipare	19-Maj	spillkråka	
mindre strandpipare	12-Maj	mindre hackspett	
tofsvipa		större hackspett	
sibirisk tundrapipare	31-Maj	tretåig hackspett	14-Maj
storspov	12-Maj	tornfalk	20-Maj
myrspov	31-Maj	aftonfalk	31-Maj
brushane	19-Maj	stenfalk	06-Maj
mosnäppa	23-Maj	lärkfalk	23-Maj
morkulla	12-Maj	pilgrimsfalk	13-Maj
sibirisk beckasin	22-Maj	brun törnskata	31-Maj
tajgabeckasin	28-Maj	törnskata	25-Maj
dubbelbeckasin	25-Maj	varfågel	08-Maj
enkelbeckasin	08-Maj	skata	
dvärgbeckasin	13-Maj	nötkråka	
tereksnäppa	23-Maj	råka	
smalnäbbad simsnäppa	07-Jun	korp	
drillsnäppa	18-Maj	svartkråka	
skogssnäppa	11-Maj	gråkråka	

Art	Ankomstdatum	Art	Ankomstdatum
svart- x gråkråka		ladusvala	29-Maj
sibirisk järnsparv		backsvala	23-Maj
gråsparv		tajgasångare	23-Maj
pilfink	14-Maj	kungsfågelsångare	29-Maj
trädpiplärka	05-Maj	brunsångare	30-Maj
sibirisk piplärka	17-Maj	lövsångare	11-Maj
ängspiplärka	09-Maj	sibirisk gransångare	07-Maj
rödstrupig piplärka	22-Maj	videsångare	27-Jun
vattenpiplärka	10-Maj	lundsångare	30-Maj
gulärla	13-Maj	nordsångare	30-Maj
forsärla	12-Maj	stjärtmes	
citronärla	07-Maj	trädgårdssångare	15-Jun
sädesärla		ärtsångare	12-Maj
bofink		törnsångare	31-Maj
bergfink		kungsfågel	19-Maj
stenknäck		sidensvans	
rosenfink	12-Maj	trädkrypare	09-Maj
sibirisk rosenfink		nötväcka	09-Maj
domherre	09-Maj	stare	05-Maj
gråsiska		grå flugsnappare	26-Maj
mindre korsnäbb	06-Maj	sibirisk flugsnappare	06-Jun
bändelkorsnäbb	16-Jun	glasögonflugsnappare	06-Jun
steglits	12-Maj	drillnäktergal	01-Jun
grönsiska	13-Maj	blånäktergal	11-Jun
grönfink	12-Maj	blåhake	23-Maj
lappsparv	12-Maj	rubinnäktergal	30-Maj
snösparv	05-Maj	tajgaflugsnappare	14-Maj
ortolansparv	19-Maj	svartvit flugsnappare	12-Maj
gulsparv	13-Maj	mugimakiflugsnappare	01-Jun
tallsparv		rödstjärt	09-Maj
dvärgsävsparv	20-Maj	blåstjärt	06-Maj
sävsparv	10-Maj	vitgumpad buskskvätta	12-Maj
videsparv		stenskvätta	
dvärgsparv	12-Maj	guldtrast	16-Maj
gulbrynad sparv	12-Maj	sibirisk trast	30-Maj
svartmes	09-Maj	dubbeltrast	05-Maj
talltita		taltrast	07-Maj
lappmes	27-Maj	rödvingetrast	06-Maj
talgoxe		gråhalsad trast	16-Jun
berglärka	05-Maj	björktrast	
sånglärka	05-Maj	rödtrast	15-Maj
starrsångare	16-Jun	bruntrast	12-Maj
träsksångare	06-Jun	svarthalsad trast	08-Maj
sävsångare	09-Jun	rödhalsad trast	15-Maj
busksångare	30-Maj		

Broar lades ut vid lågvatten för att ta sig fram till båtplatsen. *Foto: Aron Dynesius*

bäckar och torrfåror längst stigen till båtarna. Broarna är halvt färdigbyggda men i delar för att de ska vara möjliga att ta in varje höst och inte förstöras av vårfloden.

Då jag letar bon den 26 juni lyckas jag hitta ett bo av rubinnäktergal. I boet finns fyra ägg. Vad jag inte ser då är att ett ägg är ett gökägg men detta visar sig vid en senare kontroll då en gökunge hittas i boet. De morgnar vi inte ringmärker ägnar vi framförallt åt att leta bon. Här lägger de ett omfattande arbete på att leta efter bon och följa upp varje bo flera gånger till dess att ungarna är flygga. Jag och Aron är inte i närheten av de andras nivå när det gäller att hitta bon. Medan de kan hitta flera nya bon varje dag tycker vi att det är en lyckad dag om vi hittar ett bo. Förutom rubinnäktergalen lyckas jag hitta npgra andra roliga bon, bland annat av lundsångare, sibirisk trast, drillnäktergal samt bo av sibirisk gransångare med tajgagökunge i. Färgringarna vi satt på fåglarna hjälper oss att knyta de olika individerna till bona.

Den 1 juli åker vi över till östra sidan Jenisej för att försöka hitta bo av gråhalsad trast, något som vi ägnat ganska mycket tid åt men bara hittat ensamma sjungande individer. Jag går med Oleg och vi spelar upp lätet vid flera ställen där vi haft sjungande individer utan resultat. Två bon av taltrast hittar vi och på flera ställen hittar vi just utflugna kullar av svarthalsad trast. Vårt sista hopp blir ett ställe där gråhalsad trast hade hörts sjunga i våras. Vi viker av stigen och går cirka hundra meter i den riktning trasten hade hörts. Då jag spelar upplätet flyger direkt en gråhalsad trast från ett träd några meter bredvid mig. Det visar sig att trasten kom från ett bo med ungar. Ibland ska man ha lite tur också. Samma dag ses också de första flyttrörelserna av nötkråkor. En ensam nötkråka har tidigare hållit till i byn men nu börjar flera nötkråkor röra sig längst Jenisej och samla mod för att flyga över.

Den 4 juli åker jag återigen över till östra

sidan Jenisej. Denna gång för att ta fjäderprover från tajgasångarkullar, även det till Lars och Adjans projekt. Svetna som forskar på tajgagökar har hittat en mängd bon på båda sidorna Jenisej. Eftersom tajgagök parasiterar Phylloscopus-sångare inriktar hon sig extra mycket på att hitta dessa bon. Endast jag och Svetna åker över för att provta tillsammans och då hon inte kan någon engelska bortsett från några enstaka ord relaterade till tajgagökar gäller det att jag utnyttjar mitt lilla ryska ordförråd jag hunnit bygga upp maximalt. Även om det blir vissa missförstånd måste jag ändå säga att det går förvånansvärt bra att kommunicera och vi tar fjäderprover från 18 tajgasångarkullar den morgonen. Tajgasångare är vanligaste fågeln här och häckar mycket tätt. De är inte jämt utspridda utan förekommer i klumpade förekomster. Dessa är ofta i områden med högre inslag av björk, ofta vid gamla brandområden. Varje revir på ett sådant område är ofta inte större än 50 x 50 meter.

På eftermiddagen den 8 juli är det dags att lämna Mirnoye. Vi skjutsas med en mindre båt till Bakhta varifrån vi tar en färja söderut till Jenisejsk där en buss går vidare till Krasnoyarsk. Restiden dit är totalt ungefär två dygn. Det känns märkligt att lämna den plats som varit ens hem de senaste två månaderna. Det känns nästan som jag hunnit glömma att jag har ett annat hem i Sverige. Det känns också sorgset att lämna de personer jag levt så nära inpå under denna tid och inte veta om jag någonsin kommer återse dem igen. Sammanfattningsvis känner jag att jag fått uppleva allt det som var mitt mål med resan och mycket mer utöver det. Minnet av fåglarna, människorna och skogarna kommer förhoppningsvis sitta kvar länge.

Inbjudan till extra årsmöte

VOF kommer att ha ett extra årsmöte kl 19:00 den 18 oktober i KBC-huset på Umeå universitet. Anledningen till detta är för att vi innan årsskiftet ska kunna gå med i "Kedjan", det vill säga dela medlemmar med SOF och kunna utnyttja deras medlemsregister, inbetalningssystem med mera. Mer info om detta finns på SOF:s hemsida.

Vi kommer även att ha några infopunkter om vad föreningen jobbar med och dessutom en bildvisning från Isak Vahlströms resa i Ryssland och Mongoliet. VOF bjuder även på fika.

Alla medlemmar är välkomna!

Hälsningar Jonas Gustafsson, ordförande

Vi minns: Rune Martell

Ritu Andersson

Rune Martell som var en långvarig och trogen medlem av VOF gick bort under hösten 2016. Som engagerad i föreningen skötte han på 90-talet bland annat om utskicket av "Fåglar i Västerbotten" till alla medlemmar. Ritu Andersson kände Rune och har skrivit ned sina tankar på några rader.

Rune Martell med ett av sina byggen. *Foto: Ritu Andersson*

Rune var en mångsidig man som både tecknade, målade och snidade det som föll honom in. Naturfotografier och fågelholkar var favoritobjekt. Han har försett min släkt med fågelholkar som vi har satt upp på mina svärföräldrars marker. Jag och Rune brukade träffas och fika, jag tog med fikat och han berättade anekdoter från forna dagar. Han visade mer än gärna sina fågelfilmer som han filmat själv. Väldigt fina kortfilmer om till exempel svarthakedoppingen och dess ungar vid Holmsunds golfbana. Om smålom och sångsvan i en liten tjärn inte långt från Holmsund. Han var så snäll, hade inte långt till skratt och var en riktig konstnärssjäl. Rune ledde många studiecirklar för pensionärer i Holmsund även under sitt sista levnadsår. Likaså skrev han ofta fågelkrönikör för Holmsunds lokala gratisblad, Skärgårdsnytt. Så synd att han gick bort innan han hann visa mig några fler av sina favoritplatser som han ofta filmade från. Jag saknar honom.

Rune Martell föddes 1925 och somnade in den 23/11 2016 vid 91 års ålder.

Vi minns: Henning Grahn

Leif Bildström

Tisdagen 23 maj 2017, dagen efter sin 92:a födelsedag, avled Henning Grahn, Norsjö. Man kan väl utan omsvep säga att han var en av Västerbottens sista, inbitna ornitologer av den gamla stammen. Leif Bildtröm ger oss en tillbakablick på personen och skådaren Henning Grahn.

Henning Grahn släpper ut en uvunge utanför Malå någon gång i mitten på 1980-talet. Många händer som vill klappa en uv! *Foto: Leif Bildström*

Hennings stora naturintresse var välkänt och han hade ett brett kunnande, speciellt kring fåglarna. Han kom under alla år att tätt förknippas med sin kära hemsjö, fågelsjön Vajsjön, som endast låg ett drygt stenkast från gården. Han om någon, kunde nog ha titulerat sig som Vajsjöns ambassadör! Kring den egna gården vid Berget strax utanför Norsjö, bedrev han under många år uppfödning av berguvar genom Projekt Berguv Nord, som startade 1977.

Vi sålde fadderbevis för uvungarna och de kvällar som ungarna skulle släppas utanför Malå eller på andra ställen, var det alltid fullt med åskådare som ville följa ungarnas första flygtur i det vilda.

Alldeles bredvid uvarnas stora burar, fanns även ett hjorthägn som hörde till gården och som om inte det skulle vara nog, fanns där även dammar vid huset, där Henning hade kanadagäss. Under 1977 höll han även i utplanteringen av kanadagäss i både Norsjö och Malå kommuner. Det var nog under de åren jag själv lärde känna Henning, som många gånger kom att bli mitt bollplank när jag hade funderingar kring knepiga

fåglar. Genom Naturskyddsföreningen som vi i Malå och Norsjö startade upp samma år, hade vi många trevliga fågelexkursioner, speciellt i mina egna hemtrakter.

Jag upplevde ofta att Henning genom hela livet, hade en barnsligt positiv nyfikenhet, när det gällde naturen. När jag försommaren 1984, hörde en sjungande näktergal i min hemby Sandfors vid Skellefteälven, ringde jag Henning och spelade upp sången genom telefonen. Trots att klockan med råge passerat nio på kvällen, dröjde det inte länge förrän han och hustrun Lena kört de fem milen, för att lyssna på näktergalen. Jag minns även hur han i samma stund fågelsången nådde hans öron, fick ett sådant där förtjust uttryck i ansiktet. Som ett barn som just öppnat en julklapp, med något trevligt innehåll…

Som ringmärkare har Henning Grahn varit i toppen av listorna i Västerbotten under långa tider. Han nämnde dock en gång att han aldrig haft för avsikt att märka mesta möjliga antal fåglar, utan många gånger blev det främst pärlugglor och fiskgjusar. Speciellt fiskgjuse var han väldigt intresserad av. Det faktum att han fram till 2007 ringmärkt 200 fiskgjusar, främst boungar, visar att han lagt ner en hel del energi där. Han fick dessutom tolv återfynd, faktiskt från åtta olika länder. Henning hade passerat de åttio när han ringmärkte sina sista gjusar. De sista tjugo åren hade han en ovärderlig hjälp av en del yngre grabbar, som alltid klättrade upp och hämtade ner ungarna. "Själv utsätter jag mig inte för sådana risker" menade Henning.

Ni som varit med ett tag, kommer säkert ihåg Hennings många, små anekdoter som passerat i FiV. De sista artiklarna för vår tidskrift skrev han vid 83 års ålder. Henning ägnade sig mycket åt sitt skrivande och som en hyllning till sin speciella sjö, skrev han även boken "Vajsjön från 1850 till vår tid". Medan flera av dagens inbitna fågelskådare knappast ens skulle tänka tanken, att jaga vare sig fåglar eller harar, var det inget som Henning tyckte var konstigt. Förutom jakten med Hamiltonstövare, jagade han gärna sjöfågel i sin sjö. Så hade man alltid gjort! Om vad som hände under speciellt en av de jakterna berättade han en gång, men den historien får nog vara till en annan artikel!

Henning fick förmånen att vara frisk och vital under större delen av sitt liv. Han höll sig ajour om det mesta som hände och tycktes väldigt nöjd med sitt liv. Hans livskamrat Lena fanns oftast vid hans sida, då även hon gärna vistades i naturen. Vajsjön som blev Naturreservat redan 1971, började på senare år växa igen. Då bildade Henning föreningen "Vajsjöns vänner" för att tillsammans försöka röja upp kring sjön. Det torde ha värmt hans gamla hjärta, att man under 2016 kunde inviga en helt ny strövstig kring hela sjön. Med sina då passerade 90 år, lär han dock aldrig ha fått möjligheten att själv gå den flera timmar långa rundan kring sjön. Men efter att ha bott nästan ett sekel vid samma sjö, lär han nog likväl ha sett varje tuva och varje stubbe där och dessutom en himla massa fåglar…

Enligt Henning själv, hade han haft ett fantastiskt gott och bra liv med sin familj, med ett arbete han trivdes med och med en rik fritid. Efter pensioneringen som föreståndare på Försäkringskassan, fyllde han sin tid med djur, fåglar och skrivande. I många år skrev han för Västerbottens Folkblad, men de sista åren skrev han ofta egna kapitel, vilket resulterade i ett antal böcker med berättelser från förr.

Slutligen skulle jag önska att många kunde anamma Hennings livsfilosofi kring naturen och fåglarna, där antalet kryss varit ovidkommande och en vanlig

liten mes kunde förgylla hans morgon tillräckligt. Det viktigaste var att njuta av naturen. Kanske just av den anledningen finns inte heller några detaljerade äldre inventeringar från Vajsjön. Men med sina specialintressen som uvarna, kanadagässen, stövarklubben, pärlugglorna, fiskgjusarna och mycket annat, där kunde han lägga ner en aldrig sinande energi!

Indirekt, har självklart Henning liksom flera andra från hans generation betytt en hel del för fågelskådningen och det allmänna intresset för fåglar i Västerbotten. Inte minst genom hans stora insatser vid ringmärkning, pionjärarbetet med kanadagäss och hans drivenhet med uvuppfödning. I inlandet var Henning ett begrepp! Utan tvekan har han även betytt mycket för mig privat, som under många år skådade fågel helt ensam, men som genom Henning fick någon att diskutera fåglar med.

Tack för alla år!

Sällan skådat

Niklas Andersson & Albin Enetjärn

Sommaren och början av hösten har bjudit på en del observationer av ovanliga fåglar runt om i Västerbotten. Två fynd sticker dock ut lite extra: En vitgumpsnäppa i mitten av juli samt en stäpp-/saxaulsångare i början av september. FiV ger en snabb redovisning av de två rara fynden.

Lövöbådan i vackert kvällsljus. *Foto: Niklas Andersson*

Vitgumpsnäppan på Lövöbådan

Den 15 juli vankades det både barnkalas och middagsgäster hemma hos Joakim Lessmann, ute vid sommarstugan på ön Lövöbådan i Holmsunds skärgård. Men även en vitgumpsnäppa skulle det visa sig.

-Under tidiga eftermiddagen fick jag syn på en insträckande ljus calidris, i storlek aningen mindre än de två kärrsnäppor som fågeln sällskapade med. Men då

Vitgumpsnäppa. *Foto: Niklas Andersson*

detta var i barnkalasets mer intensiva stund, så fanns ingen tid över till att gå och leta efter fågeln. Men när barnen väl blivit inskjutsade till land och innan våra middagsgäster anlänt såg jag min chans. I den rådande sydvinden antog jag att fågeln – om den var kvar – skulle rasta på läsidan av hällorna på södra delen av bådan. Så var även fallet. Som jag tidigare misstänkte, så såg jag direkt att det var något som inte riktigt stämde. Korta ben, utdraget akterparti, ett ljust helhetsintryck samt ett ljust och tydligt ögonbrynsstreck. Men som så ofta när man springer på något oväntat så tar det ett tag att koppla vad man verkligen ser, men jag förstod nästan att detta måste vara en vitgumpsnäppa, trots att någon övergump inte setts väl. Jag messade över en bild till Niklas Andersson för att höra någon annans åsikt om fågeln. Då även han oberoende av min uppfattning var säker på att fågeln verkligen var en sådan, larmade jag ut fågeln på BirdAlarm.

Under dem två dagar som individen rastade på Lövöbådan kunde 20-talet glada Västerbottningar glädjas. Detta var Sveriges 30:e fynd av arten. Över 90 % av dem tidigare fynden är gjorda i södra Sverige. Sedan tidigare föreligger endast ett fynd från Västerbotten, nämligen från Nabbviken i Umeälvens delta år 2013. Joakim Lessman har för övrigt inte en tomtlista att skämmas över ute vid sommarstugan på Lövöbådan. Sedan tidigare är isabella- & nunnestenskvätta, bergstajgasångare och korttålärka inhängda och klara från verandan, bara sedan 2011!

Iduna-sångaren på Lillbådan

Den 3 september riktades Sveriges fågelskådares ögon återigen mot en ö i Holmsunds skärgård, närmare bestämt Lillbådan. Endast några stenkast eller cirka 700 meter norr om Lövöbådan ligger denna snarlika men något mindre ö. Där befann sig den ständigt flitige skådaren Thomas Sundström dagen till ära och han fick på förmiddagen se en gråaktig liten fågel flyga från under-

Den luriga sångaren på Lillbådan, stäpp- eller saxaulsångare?. *Foto: Joakim Lessman*

vegetationen upp i en rönn på den södra sidan av ön. Fågeln tolkades till en början som en stäppsångare, *Iduna Caligata*, en fågel som setts en gång tidigare i Västerbotten: I juni 1997 var det en individ som höll till på ett hygge utanför Bygdsiljum under en veckas tid. Ganska snart anlände diverse skådare med båt till ön i hopp om att få se den rara gästen. Alla som besökte ön samma dag fick också se fågeln medan de som gav sig ut morgonen efter hade mer otur och gick bet. Bland de som fick se fågeln fanns bland annat Joakim Lessman och Christer Larsson, vilka även tog en del bilder. Redan samma eftermiddag började dessa bilder cirkulera på nätet, bland annat i facebookgruppen "Vår Skådarvärld" där många duktiga fågelskådare är medlemmar. Frågetecken restes kring fågelns arttillhörighet, bland annat hade fågeln en ljus spets på undre näbbhalvan och kontrastlösa tertialer vilket i så fall talar för att det rör sig om en saxaulsångare, *Iduna Rama*, en art som aldrig tidigare setts i Västerbotten. Faktum är att det i Sverige tididgare bara finns två godkända fynd av arten. Joakim Lessman ägnade den kommande veckan åt att granska bilderna som togs på fågeln. Genom att utifrån bilderna mäta stjärtlängd och vinglängd fick han ut ett värde på kvoten mellan dessa, vilket är en bra karaktär för att skilja de två arterna åt. Även denna kvot, som för fågeln i fråga låg på 0,98-1,00, stämde bättre in på saxaulsångaren än på stäppsångaren som oftast ligger inom ett intervall på 0,7-0,8. Den slutgiltiga artbestämningen får dock vänta tills det att den nationella Raritetskommittén (Rk) tar upp obervationen för handläggning. Oavsett vad utfallet av deras bedömning blir så kan vi gott konstatera att det var en riktigt ovanlig fågel och därtill en riktig pulshöjare som gästade Lillbådan tidigare i höst!

Foto: Joakim Lessman

Dagboksbladet

Christian E-R

Ända sedan starten 1984 har ett dagboksblad skrivits varje verksamhetsdag på Stora fjäderäggs fågelstation. Det har blivit en unik samling historier om stora mängder fåglar, ovanliga arter, hård väderlek och ringmärkarnas djupa funderingar. I den här serien får vi inblick i utvalda dagar under stationens historia.

STORA FJÄDERÄGGS FÅGELSTATION

Fredagen den 20 oktober 1989

VÄDER: Halvklar morgon med låga moln, nordostlig vind ca 4 m/s. Under fm mulet och lätt duggregn vid 10 tiden. Mot eftermiddagen klarare och något sol. Lätt SV vind vid middagstid. Temperatur 7-8 C.

VERKSAMHET: Ringmärkning, skådarturer på ön, fönsterlucksarbeten, urstädning av konservburkar och flaskor från lägenheten, nedtagning av nätet i näthissen i Nya hamn och bad för den kvarvarande personalen på kvällen.

NÄT: Granskogen 15 nät 6.00-10.00, Inägan 7 nät 6.00-16.00, Cementgången/ kraftledningsgatan 7 nät 6.00-15.00 och slutligen 1 nät vid bostaden 13.00-16.00.

Summa: 136 nättimmar.

FÅNGST: Kungsfågel 3 ex, Svartmes 1 ex, Stjärtmes 3 ex, Gråsiska 3 ex, Rödhake 1 ex, Talgoxe 1 ex, Björktrast 1 ex. SUMMA: 13 ex av 7 arter.

KONTROLLER: Talgoxe 2, Stjärtmes 3 och trädkrypare 1 ex.

OBSERVATIONER: Smålom 1, storskarv 1, korp 1, skata 1, storlom 1, varfågel 1, sjöorre 4, sidensvans ca. 60, tallbit 4 och sidst men ikke mindst Fjäderäggs 230 art: **FJÄLLUGGLA 1 hona** som upptäcktes på morgonen av Mats Andersson, som såg "en stor vit uggla på beboelseshusets skorsten" hvor efter han skreg på resten som enten holdt på at sätte upp nät, sova eller gå på dass. Der blev hetz, folk sprang över hele ön i håb om at få se kräket som hatte flygit iväg mod Kraftledningsgatan. Fågeln återfanns ved Kummeln hvor alle fik set den "perfectus provokatus". Senere flög ugglan mot Nya Hamnen (kanske draggit till av dette stelles likhet med en grönländsk bygd!!!!) hvor den var kvar till "artjägarkommiténs" stora glädje. De sender deres hälsningar på et påfölgende paper. Förhoppningsvis stannar fjällugglan kvar de näste dagar.

KOMMENTAR: en "hyfsad" dag med övannämnade cosmic mindfucker som det absolutta högpunkt. Det är inte til at fatte hvad man har set idag. Utroligt är en svag betegnelse for dagen, jeg tillader mig derfor at anvende "artjägarkomiténs" udtryk: NÅ SÅ HYDRALISKT!!! Detta är ju selvsagt det heftigaste jag har set i de snart tre måneder her på Fjäderägg. Turen hid har betalt sig mange ganger.

ÖVRIGT: Arbetet med fönsterluckorna går fram, snart är alle fönstre tillräkligt skyddade mot vind och väder. Hissnättet i N.H. blev taggit ned idag, vi får väl snart tänka på att riva andre nät som inte har varit i bruk länge.

PERSONAL: Mats Anderson och Elisabeth Nilsson åkte hem sammen med Jonas Bonnedahl, som återvänner till civilisationen efter 1 ½ månad på Fjäderägg.

Kvar blir Thomas Birkö och Christian E-R.

Christian

Skådarprofilen

Vidar Lindroos

I den här artikelserien ska vi följa och lära känna skådare i länet, både nya ansikten liksom mer etablerade personligheter kommer presenteras. I detta nummer lär vi känna en lovande ung kille från Holmsund.

Namn: Vidar Lindroos
Född: 2008 i Umeå
Bor i: Holmsund

Presentation: Jag har nog alltid varit mest fågelintresserad i familjen. Jag har alltid varit intresserad av fåglar men jag var 6-7 år när mamma tog med mig första gången för och ringmärka. Sedan dess har jag varit med och ringmärkt många gånger, oftast på Degernäs men i år även på tippen några gånger. Förra året var jag även tre gånger på Fjäderägg. Så, sedan första gången jag fick vara med och ringmärka har jag lärt mig massor, fått se (och hålla i) en massa och lärt känna många skådare. Det är bra, för mamma och pappa kan inte så mycket. I år har jag fått börja cykla själv och vara med och märka på tippen.

Favoritlokal: Storavan. Där är det både vackert och gott om fågel. Där har jag bl.a. sett svartvingad vadarsvala, vilket var häftigt. En gång såg vi fem havsörnar där samtidigt.

Favoritfågel: Sparvuggla, den är så mjuk och fluffig!

Häftigaste fågelupplevelse: När jag var på Fjäderägg i oktober förra året och jag och Isak Vahlström såg sibirisk järnsparv. En annan häftig upplevelse var när jag fick se citronärla. Jag, Elias Cederlund och mamma hade stått och spanat ganska länge och när vi gav upp och skulle gå tillbaka till bilen flög den upp och satte sig fem meter framför oss på en stolpe.

I min skådarmatsäck finns alltid: Jag vet inte riktig, det är oftast mamma eller pappa som packar den.

Vad gör du när du inte ringmärker/skådar fågel?: Läser, är ute och på sommaren är jag i stugan. Jag går i scouterna och har nyss börjat med jujutsu och ridning.

Framtidsutsikter: Jag vill jobba med ringmärkning när jag blir större. Jag vill också bli fältbiolog.

VOF:s Kommittéer och Projekt

Rapportkommitté landskapet Västerbotten
Niklas Andersson
Norra Slevgränd 127
906 27 Umeå
070-3886353

Rapportkommitté Södra Lappland
Håkan Rune
Höjdvägen 7G
923 31 Storuman
070-2886678

Stora Fjäderägg Fågelstation
Niklas Lindberg Alseryd
nlindbergalseryd@gmail.com
Orgelstråket 12
903 53 Umeå

Umedeltats Fältstation
Anna Sundelin
Gnejsvägen 1
907 40 Umeå
073-8487556

Projekt Kungsörn och Pilgrimsfalk
Per-Olof Nilsson
Sandbackavägen 28C
90346 Umeå
070-4947230

Projekt Havsörn och Örnutfodring
Jan-Erik Wallin
Sågställarvägen 2A
907 42 Umeå

Projekt Berguv Nord
Ulf Sperens
Svedjebacken 2
904 31 Umeå

Projekt Sädgås och Trana Västerbotten
Ulf Skyllberg
Brännavägen 38
907 88 Täfteå
090-51530

Aktuell information

VOF:s hemsida
Senaste nytt och information om föreningens verksamhet på http://vofnet.norrlandsnatur.se/

Artportalen - Rapportsystemet för fåglar
Rapportera dina senaste observationer och ta del av andras fynd, både lokalt, regionalt och nationellt på http://artportalen.se/TodaysSightings/Observerad/Alla/Alla%20arter/V%C3%A4sterbotten/Alla%20lokaler/Idag/Ingen/Status

Fåglar i Norra Kvarken
Rapportera och se färska summeringar av sträckande och rastande fåglar på http://fagel.slu.se/

Upphittade ringar
Skickas till Ringmärkningscentralen Naturhistoriska Riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm. Ange när, hur och var ringen hittades. Även via internetformulär på Naturhistoriska riksmuseets hemsida http://www.nrm.se/

Facebookgrupper
"Fåglar i Västerbotten" - för diskussioner och allmän info om fåglar och fågelskådning i Västerbotten.
"Fågelskådning i Umeå" - fåglar och fågelskådning med fokus på Umeå.
"Stora Fjäderäggs Fågelstation" - Stora Fjäderäggs egna facebooksida där du kan ta del av aktuell verksamhet.

Lokalföreningar / Lokala kontaktpersoner

Umeå Fågelförening: Marcus Östman, Kragvägen 10, 904 41 Röbäck, 073-6128001
Skellefteå Fågelförening: Urban Lundström, Bolagsbacken 6, 896 93 Gideå, 073-0867667
Lycksele: Per Hansson, Brännbergsvägen 1A, 921 36 Lycksele, 0950-10804
Vindeln: Henrik Sporrong, Tåvägen 5, 922 00 Vindeln, 0933-61414
Vännäs: Christer Laggar, Strand 214, 911 93 Vännäs, 070-6517398
Malå: Leif Bildström, Smultronstigen 33, 930 70 Malå, 0953-21477
Nordmaling: Jean-Michel Roberge, Håknäsbäcken 3, 914 96 Håknäs, 073-0637997
Norsjö: Vakant (Är Du intresserad av att bli kontaktperson här? Kontakta oss!)
Robertsfors: Mats Walheim, Rislandet 38, 915 91 Robertsfors, 0934-40065
Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, PI 673, 920 70 Sorsele, 0952-10490
Storuman: Håkan Rune, Höjdvägen 7G, 92331 Storuman, 070-2886678
Vilhelmina: Inga Olofsson, Nedre Malgonäs 3149, 912 92 Vilhelmina, 0940-20157
Åsele: Sture Gustafsson, Strandgatan 55E, 910 60 Åsele, 0941-66518
Dorotea: Per-Anders Persson, Hökberget, 910 70 Dorotea, 0942-10580

